

INITIATIEF #2: INFRANATUUR

Een groen-grijze hoofdstructuur

"Infranatuur: het is zo'n idee dat je krijgt onder de douche", vertelt Albert Vliegenthart van de Vlinderstichting. "Dromend en denkend over het verbinden van natuur aan andere maatschappelijke functies dacht ik: wat als je de 'grijze hoofdstructuur' van wegen, spoorlijnen, gas- en hoogspanningslijnen, dijken en waterwegen, met een ander, natuurlijk beheer zou kunnen inrichten als een *Tweede Natuur* netwerk – dat vroeger de ecologische hoofdstructuur heette?" Dat was het begin van de *Green Deal Infranatuur*.

Groene hectares, maar vooral groen gedachtegoed

In 2015 werd de *Green Deal Infranatuur* ondertekend door een aantal overheden, adviesbureaus, De Vlinderstichting, maar ook door de grote infrabeheerders – Rijkswaterstaat voor de waterwegen en dijken, TenneT voor hoogspanningsleidingen, ProRail voor het spoorwegennet, GasUnie voor gasleidingen. Albert Vliegenthart liet er destijds geen gras over groeien en klopte aan bij de ministeries van I&M en EZ en legde contact met de grote infrabeheerders. En de ambities zijn hoog. Niet direct in termen van kilometers of hectares, dat is niet de kern van waar het om gaat. "Al is natuurlijk wel waardevolle spin-off", zegt Albert Vliegenthart. "Het is prachtig dat er al zo veel gebeurt – bij Vitens bijvoorbeeld, die zijn waterwingebieden onder de loep neemt op natuurpotentie. Of bij gemeentes, die bezig zijn met waterkwaliteit en natuurlijke grachten, oevers- en bermprojecten, noem maar op. Dat willen we ook heel graag faciliteren, met een herkenbaar beeldmerk, een mooie website, onze kennis en ervaring, maar het is niet waar deze *Green Deal* zélf over gaat. De grootste winstpakker van de *Green Deal Infranatuur* is dat de grote infrabeheerders bezig zijn om hun gedachtegoed om te vormen. Als het lukt om in drie jaar tijd een serieus begin te maken met die cultuurverandering, van directie tot en met beheerders, én met handvatten, dan ben ik blij!"

"Als het lukt om in drie jaar tijd een serieus begin te maken met die cultuurverandering, van directie tot en met beheerders, én met handvatten, dan ben ik blij!"

Foto: ProRail

PORTRET

Niemand is tegen natuur

De pilot van *Green Deal*-partner TenneT op een paar 380 kV-stations laat zien dat het zo kan werken. "Ze moesten wel even wennen, de groenbeheerders van TenneT", vertelt Albert Vliegthart. Pas nog zat hij met ze op de trekker. "Zo'n station, een terrein van een paar hectare, oogt als een golfbaan", vertelt hij, "vier keer per jaar strak gemaaid en de gifspuit eroverheen, want zo doen ze dat sinds jaar en dag bij TenneT." Maar met een ander beheer kunnen die tientallen stations een serieuze bijdrage leveren aan natuurwaarden, als stapstenen voor meer biodiversiteit. "Aan het einde van de dag kwamen die beheerders zelf met allerlei goede ideeën voor een ander beheer om biodiversiteit te bevorderen", lacht Albert Vliegthart. Als de pilot meer natuurwaarde oplevert wil TenneT onderzoeken of dat beheer op alle stations kan worden toegepast, en dat zijn serieuze hectares. Dat heeft als gevolg dat het ook een plek krijgt in het overall omgevingsmanagement van TenneT. Er zijn ook de tracés onder hoogspanningskabels binnen de bebouwde kom, of in natuurgebieden. Daar is TenneT zelf geen grondeigenaar, maar wel medeverantwoordelijk. Daar voelen ze ook de weerstand uit de samenleving tegen grote ingrepen in het landschap of de eigen woonomgeving, hun verantwoordelijkheid daarin, én hoe die wens om verantwoordelijkheid te nemen botst met regels en procedures. Het helpt dan om natuurwaarde en biodiversiteit in te kunnen zetten als een gezamenlijk doel, op verschillende niveaus, want niemand is tegen natuur. Daar wil deze *Green Deal* bij helpen."

"Ik ben ervan overtuigd dat natuur waarde heeft, maar we willen die baten graag inzichtelijk maken, bijvoorbeeld door onderzoek te doen naar de geluiddempende werking van natuurlijke begroeiing"

Besparing

Onder de paraplu van de *Green Deal* opereren vier werkgroepen, die zich allemaal met een deelaspect bezighouden. De werkgroep omgevingsmanagement zet, samen met netwerkpartners, een soort protocol op hoe biodiversiteit een plaats kan krijgen in de werkwijze van het bedrijf. Een goed voorbeeld is de verbreding van de A12 en A27, waarbij Rijkswaterstaat de natuuropgave heeft meegenomen in de aanbesteding. Albert Vliegthart: "Het mooie is dat de aannemende partij met oplossingen moest komen om behalve meer asfalt ook meer natuur te realiseren. Zo werd de strook die in eerste instantie moest worden aangelegd om verkeerhinder tijdens het bouwproces te vermijden, na af-

loop ingericht als groene verbindingstrook voor natuur. Op die manier wordt het dus ook weer iets van een andere partij."

"Als je kunt laten zien dat ecologisch beheer, wat voor meer structuur en doorworteling zorgt, ook het dijkonderhoud met een paar jaar kan uitstellen, dan scheelt dat serieus in de kosten"

Een tweede werkgroep houdt zich bezig met businessmodellen. "Ik ben ervan overtuigd dat natuur waarde heeft," zegt Vliegthart, "maar we willen die baten graag inzichtelijk maken, bijvoorbeeld door onderzoek te doen naar de geluiddempende werking van natuurlijke begroeiing. We zijn nu bezig met een pilot met dijken. Als je kunt laten zien dat ecologisch beheer, wat voor meer structuur en doorworteling zorgt, ook het dijkonderhoud met een paar jaar kan uitstellen, dan scheelt dat serieus in de kosten. Als dat beheer voor alle waterschappen de norm wordt zet dat letterlijk zoden aan de dijk en winnen we een grote oppervlakte aan natuur!"

Een schot in de roos

Infranatuur, het idee intrigeert. De *Green Deal* bleek dan ook een schot in de roos: het lijkt of alle grote partijen erop zaten te wachten. Zoals de ministeries van EZ en I&M, en toen die meededen kostte het vervolgens weinig moeite om de grote infrabeheerders om de tafel te krijgen. "Elke partij is zoekende naar hoe hij meer maatschappelijk verantwoord kan ondernemen", zegt Albert Vliegthart. "Daar is natuur een wezenlijk onderdeel van, daar móet je in deze tijd wat mee. De ambitieniveaus verschillen weliswaar, van 'we spreken ons uit dat biodiversiteit belangrijk is' tot het concreet verwezenlijken van projecten. Maar waren infrabeheerders jarenlang alleen bezig met hun kerntaak, zorgen dat verkeer, gas, elektriciteit et cetera van A naar B komt, nu dringt steeds meer het besef door dat ze dat doen in het landschap. En dat ze daar ook een verantwoordelijkheid in hebben en willen nemen."

Biodiversiteit als gemeenschappelijk belang

Zoals TenneT, die wat wil met de roep vanuit de maatschappij om de impact van hoogspanningsmasten op het landschap te verkleinen. ProRail bijvoorbeeld voelt zich verantwoordelijk voor de spoorbermen, maar worstelt ook met de vraag hoe. "Dat is het aantrekkelijke van meedoen met deze *Green Deal*", zegt Albert Vliegthart, "het kunnen delen van kennis en ervaringen. Zo heeft ProRail andere *Green Deal*-partners, Rijkswaterstaat

en waterschappen, uitgenodigd met de vraag: vertel eens hoe jullie jullie terreinen natuurlijk beheren? Hoe kunnen we een visie formuleren, beheerpakketten opstellen en misschien op bepaalde plekken soortgericht gaan beheren? Dat ze zich zo openstellen vind ik fantastisch!" Een partij als GasUnie heeft ook een sterk belang. Als zij een leiding moeten vervangen heeft dat veel impact op de omgeving. "Dan staat de halve goegemeente te protesteren", zegt Albert Vliegthart. "Als je een goed verhaal hebt: 'we gaan óók betere natuur realiseren', dan heb je in ieder geval een zachtaardiger gesprek. Zo zou het misschien ook kunnen werken bij wegverbredingen."

"Dat is het aantrekkelijke van meedoen met deze Green Deal, het kunnen delen van kennis en ervaringen"

Te veel interesse

Albert Vliegthart heeft meer moeite moeten doen om mogelijke partners aan de *Green Deal* af te houden dan om ze te betrekken. "Ik had wel 150 partijen kunnen laten aansluiten", zegt hij. "Alle provincies hebben interesse; alle waterschappen willen aanhaken. Maar we willen ze niet allemaal, voor je het weet zit je aan tafel bij het IPO of de Unie van Waterschappen en we willen juist dat provincies en waterschappen zélf aan de slag gaan." Slagkracht en focus bewaren, daar ging het hem om. "We hebben dus wél een workshop speciaal voor provincies georganiseerd, én met veel succes." – Albert Vliegthart glundert als hij erover vertelt. Ik weet, uit mijn ervaring als partner van de *Green Deal Tijdelijke natuur*, dat je echt beleid kunt veranderen. Daar gaat het mij om. Voor het maken van afspraken, of om samen iets te gaan doen, daar is geen *Green Deal* voor nodig."

Verboden woord

De gewenste cultuurverandering is aan de gang, maar er is hogerop ook dringend een beleidsverandering nodig. Biodiversiteit valt namelijk buiten de kerntaken van de infrabeheerders. "Als ze opeens belastinggeld gaan besteden aan biodiversiteit, dus buiten hun kerntaken om, kunnen ze een draai om de oren krijgen van toezichhouder ACM", legt Albert Vliegthart uit. "Dat is in wezen raar, als je bedenkt dat ACM verbonden is met het ministerie van EZ dat biodiversiteit juist hoog in het vaandel heeft! Daar botsen dus intern de belangen en de kaders. Een belangrijk onderdeel van deze *Green Deal* is dan ook om, met EZ en ACM aan boord, te kijken waar de rek zit om een maatschappelijk belang als biodiversiteit in te bedden." Al moest dat in de tekst van de *Green Deal* allemaal iets meer politiek correct verwoord worden, merkt hij fijntjes op. "Het woord 'kerntaken' was taboe. Het kostte niet veel tijd om de grote directeurs ertoe te bewe-

gen de deal te tekenen, maar wel twee jaar om de afspraken met juristen samen te formuleren."

"Het kostte niet veel tijd om de grote directeurs ertoe te bewegen de deal te tekenen, maar wel twee jaar om de afspraken met juristen samen te formuleren"

De *Green Deal* duurt drie jaar. "Natuurlijk weten alle partners dat we in 2018 nog maar aan het begin staan en dat het echte werk dan nog moet beginnen", zegt Vliegthart. "Maar als we, door kennis te delen, voorbeeldprojecten neer te zetten en richtlijnen te formuleren, die cultuurverandering serieus een boost kunnen geven, dan zijn we dik tevreden. Als biodiversiteit een vanzelfsprekend onderdeel wordt van infrastructurele aanpassingen, dán kun je écht meters natuur gaan maken. En dan hebben we het over een serieuze ondersteuning van het Natuur Netwerk."